

TRIBUNA

Director fondator: Ioan Slavici
Revistă de cultură • serie nouă • anul XV • 16-31 ianuarie 2016

321

Consiliul Județean Cluj

4 lei

www.revistatribuna.ro

Amalia

Mihai Eminescu – scriitor european

Ion Popescu-Brădiceni

Francisc-Norbert Ormeny
Pădureanca
Simina ca Seltenvogel

Andrei Marga
Spiritul
creștinismului

Adrian Țion
Kafka din trecut
America azi

Ilustrația numărului: Amalia Crișan

bunicilor, o valiză *din piele verde cu cataramă mare, acum ruginită*, sau un album de fotografii cu paginile de carton verde-gri. E mult verde în cartea asta, astfel fotografiile îngălbenite de la sfârșit se colorează și totul, absolut totul, devine animat, o lume trezită brusc la viață de/din cuvintele-chivot. De altfel titlul cărții e o alegere cât se poate de inspirată, concentrează în el întreg mesajul.

Aducerea laolaltă a unor medii diferite, a unor categorii sociale diverse, face posibil ca fiecare cititor să-și găsească la un moment dat povestea care i se potrivește. Eu m-am regăsit chiar în mai multe, și mi-au provocat un adevărat déjà-vu *coloanele de praf în soare din biserică și călcatul pe lumină*, adică pe razele strecurate prin geam. Citind despre ritualul servirii ceaiului, povestea ceșcuțelor de porțelan din vitrină, păstrate din generații în generații, ca o moștenire de preț, și felul aristocrat în care trebuie ținută ceșcuța, cu *un deget în aer*, m-am umplut iar de invidie pentru copilăria petrecută în două lumi: la oraș și la țară.

Dar ceea ce mi-a plăcut cel mai mult în cartea Andreei Nanu este ingeniozitatea de a alătura unele cuvinte, de a le lega unele de altele, de a inventa astfel cuvinte noi. Totul pentru a le da o și mai mare expresivitate, de a reflecta întocmai stări specifice, cutume ale vremii, oricum ele așa erau rostite și atunci e limpede că și scrierea lor trebuie să se adapteze. *Săvinămamasămăia*, acesta era gândul permanent al copilului lăsat în grija bunicilor cât timp părinții erau la serviciu, și toată ziua se învârte în jurul momentului în care mama va veni. E firesc deci să fie și scris după cum era gândit sau rostit. *Răpireadinserai*, carpeta devenită brandul epocii, nelipsită din aproape orice casă, cum altfel decât așa era numită în vorbirea curentă? Numele unor locuri în care buncii aveau grădini eludau orice reguli gramaticale, cum ar fi de pildă *pestevale*. Cred că aceste expresii devenite cuvinte aduc un plus de prospețime și de autenticitate atmosferei refăcute a acelor vremi.

Andreea Nanu construiește cu ușurință lumi din elementele pe care le are la dispoziție. O parte sunt propriile amintiri, altă parte sunt poveștile auzite și, în mare măsură, intervine capacitatea de observație și trăire senzorială care duce la bogăția universului imaginar. Broderia, împletită cu grijă pentru adevăr, într-o diversitate de culori și tonuri care reflectă atât privirea curată, lipsită de interpretări, a copilului, cât și observația atentă, matură, a scriitorului, este păstrată de acum în cassetă de metal prețios, chivotul din altarul închinat cu recunoștință strămoșilor. Ce altă dovadă mai mare de iubire de semeni există?

Problema science-fiction cu revenire la subiect

Remus Foltoș

Ionuț Caragea
Discipolii zeilor de altădată
București, Editura ELiteratura, 2015

*Știm prea puțin pentru a fi zei
și prea mult pentru a fi oameni*

Pentru a ne face o idee despre locul pe care îl ocupă prezentul roman SF al lui Ionuț Caragea în opera sa, dar și pentru a ne exprima părerea despre acest gen de literatură, trebuie să facem o digresiune destul de consistentă, chiar dacă am risca să devenim plicticoși.

Recunosc, nu m-a preocupat niciodată literatura SF, cu toate că am avut multe ocazii să pun mâna pe o grămadă de cărți de acest fel. Și cu toate că foarte mulți prieteni, încă din adolescență, mi-au inoculat un oarecare interes pentru acest domeniu, niciodată n-am atins măcar vreun volum de acest gen. Poate am pierdut, poate nu. Poate ar fi trebuit măcar să gust ca dintr-o trufanda, chiar dacă mai apoi m-aș fi convins că strugurii sunt acri. Nu știu. Pe vremea mea era la modă Carl Sagan, dar și mulți alții; exista chiar un club de cititori și un cenaclu la Casa Tineretului din oraș. Aveam certitudinea că e un moft, o vreme pierdută cu prostii, o extensie ridicolă a unui snobism gregar, care încearcă să găsească valori acolo unde nu sunt decât dezlegări de ineptii la gura sacului. Și am refuzat, și am strămbat din nas de fiecare dată când mă întâlneam cu subiectul acesta. Ba chiar eram un antiprofet al genului, nescăpând nici o ocazie să defăimez acest curent, această prostie monumentală. Asta deoarece mi se părea că a anticipa o societate, știința și tehnica ei, dar și o întreagă lume – e un lucru pentru copii. Pentru oamenii mari trebuia să existe un comportament mental în care valorile culturii și civilizației, comandamentele etice și analiza fină a sufletului omenesc, atât individual cât și colectiv – trebuiau să rămână preocuparea centrală. Mă gândeam evident la clasicii literaturii sau ai artei. Pentru a descoperi psihologia, dar și caracteristicile sociale ale unei perioade, au existat mereu creatori care să le exploateze și să le releve valorile. Un Dostoievski, un Balzac, un Zola, un Hugo, au făcut ca știința despre om, emoțiile, reacțiile, habitudinile, trăsăturile de caracter, în general toate misterele omului să ne devină familiare. Cât despre reprezentanții artei (propriu-zise): fie arhitectura antică, fie pictura, fie sculptura, muzica – toate căutau definiții și expresii cât mai adecvate pentru a „rezuma” esența umană sau pentru a o îmbunătăți. Atât cunoașterea cât și etica se întâlneau în artă, pentru a îl face pe om și mai bun, dar mai ales, și mai frumos. Într-o lume în care valorile trebuiau cultivate – în lumea în care eu eram obișnuit să mă mișc –, literatura SF mi se părea absolut fără vreun rost. Degeaba ar fi vrut să imagineze o lume care ar fi existat peste 50-100 de ani, căci literatura SF nu răspundea la imperati-vele (mele și în general) copleșitoare ale momentului. La orele de *Constituție* învățam că un sfert din populația globului murea de foame (nu prea era atât de „dureros” pentru mine, dar problema

se punea concret în acea vreme); sau faptul că valorile universale și drepturile omului erau călcate în picioare (Orientul Mijlociu era zguduit de războaie, la fel Africa). Pe de altă parte civilizații dispărute sau nu, foarte bine cunoscute (cea greacă, cea romană, cea chineză sau indiană, cele americane vechi), exercitau o atracție covârșitoare. Toți colegii de generație depuneau eforturi pentru a acumula cât mai multe lucruri despre acestea, nu numai din curiozitate, cât mai ales pentru că era la modă. Profesorii noștri ne familiarizau cu Leo Frobenius, cu Elie Faure sau Oswald Spengler, Marija Gimbutas, Rohde, Dodds, Braudel. În ce mă privește, aceste lucruri erau de actualitate și trebuiau să fie în prim-plan; consideram că e mai util să știu cât mai multe despre acestea. Istoria spiritualităților, în general, era cu mult mai captivantă și exercita un farmec irezistibil...

Despre literatura SF – ce îndreptățire aș fi putut să-i acord? Vorbind despre spații extraterestre nesfârșite, despre inteligențe și civilizații altfel ordonate, despre anticiparea unor cunoștințe și tehnici nemaiauzite, această literatură SF mi se părea nu numai ridicolă prin statutul ce și-l crease, ca metodă de a investiga viitorul, ci și prin însăși prezența ei de a fi o literatură.

Acele lumi în care erai obligat să plonjezi, nu numai că mi se păreau primejdioase pentru firescul conștiinței, căci departe de realitatea cea cuminte; dar mi se păreau și păgubitoare prin invocarea unei realități care nu exista. Cum să tragi foloase, deci, pentru viața cea de toate zilele; sau măcar să te alegi cu cunoștințe ce ar fi putut cândva să-ți devină utile?

Până și din punct de vedere estetic, acele lumi mi se păreau pline de unghiuri ascuțite, tăioase și dușmănoase – pentru că dădeau frâu liber unor lucruri cel puțin stranii, dar și foloseau „concepte” de-a dreptul „hăde”: navetele spațiale (claustrofobice), găurile de vierme (nesigure, tulburătoare), androizi (un compozit de carne „inventată” și cipuri cu conexiuni electronice neliniștitoare), tot felul de războaie, activități nebuloase, și acea alură psihotică a tuturor personajelor; apoi ceea ce exista în toată literatura SF: așezarea narațiunii în epoca post-apocaliptică; nu în ultimul rând prezentarea unor cunoștințe care nu făceau cinstie speciei umane – fiind legate de cuantificări mecanice ale fiziologiei, de intervenția unor substanțe, de haosul ce se putea declanșa absolut spontan, un haos asumat de o umanitate decadentă.

Cu atâtea lucruri absolut stupide înarmată – literatura SF mi se părea o prostie atât de

Amalia Crișan *Bojdeuca lui Ion Creangă* (2015)
tuș pe hârtie, 25x30 cm

„gogonată” încât nu numai că eram împotriva ei, dar simțeam un acut gust al disprețului față de orice lector, să spun, entuziast ce mi-ar fi trecut pe dinainte...

A trecut atâta vreme de atunci și de-a lungul timpului nu m-am mai intersectat cu literatura SF. Până când într-o zi, poetul Ionuț Caragea mi-a spus că îmi va trimite o carte de „gen”. Mai întâi am fost nedumerit – căci cum puteam să-i răspund?! Așadar mi-am ascuns reacția. Dar mai apoi am devenit dintr-o dată curios. Mi-am spus: de ce nu? De ce să nu încerc? Și atunci am citit. Mărturisesc am avut o impresie nu neapărat pozitivă, dar nici de respingere. Pot recunoaște, de acum înainte, că n-aș mai respinge atât de vehement „genul”. De ce? Mi-am dat seama că această literatură nu e chiar atât de întunecată cum mi-am închipuit. Ipotezic acesteia nu e neapărat unul gratuit: el te poate face să gândești mai mult, să-ți găsești valențe cognitive pe care nu le-ai fi bănuțit, să devii speculativ, să explorezi – post factum – mai atent realitatea ce poate căpăta un chip nou.

Cât despre prezentul volum SF al lui Ionuț Caragea (*Discipolii zeilor de altădată*), el are toate ingredientele unui roman bine scris: are cursivitate, emană o reală plăcere a lecturii, are intrigi solide, are acel *ceva* care captează interesul, are acea dimensiune narativă ce te introduce în experiența altei temporalități (ai senzația că timpul trece foarte încet).

Cât despre personaje și evenimente – ele respiră o libertate și o spontaneitate creatoare, încât ai impresia că acestea n-au legătură cu personalitatea autorului lor. De asemenea, dialogurile sună atât de natural încât creează impresia că pur și simplu le auzi - iar nu le citești.

De asemenea evenimentele sunt investite cu efecte stilistice redutabile și totuși simple: hiperbola, alegoria, parabola. Realitatea nu este „prizată” direct (nici nu s-ar fi putut – căci e vorba de o atmosferă SF), ci indirect. Simbolul există la fiecare pas. Semnificațiile nu au un caracter cognitiv, cât unul aluziv. Adevărurile sunt doar sugerate.

Cât privește numele personajelor, ale tărâmurilor, sau ale entităților de toate felurile – nu numai că sunt absolut reușite, sau inspirate, ori sunt inversări sugestive ale literelor unor cuvinte bine cunoscute (Uezen și Mud – Dum și Nezeu), dar sunt și exact la locul lor. Numai un poet putea face asemenea alegeri. Iar faptul că aceste nume sunt, dincolo de extravaganță, venite parcă dintr-o lume paralelă – și exprimă cu precizie trăsături de caracter ale unor personaje la fel de neobișnuite ca și acțiunile în care excelează –, este garanția că lumile autorului au avut un rol bine determinat în „economia” sufletească a autorului lor, au ținut rol de realitate secundă – cu funcțiuni reale și exacte în „dialectica” lui sufletească.

Spunând aceste lucruri, mai trebuie adăugat că, în general, proza science-fiction are și un rol adaptativ-concret – ceea ce n-aș fi bănuțit. În această lume în care tehnologia a căpătat atâtea valențe, diversificări aproape infinite și în același timp de neconceput nu cu puțin timp în urmă – proza SF este menită să umple intervalul ce s-a creat și care nu este deloc unul insignifiant. A ne obișnui cu lucruri din ce în ce mai complicate, cu lucruri care au o structură funcțională și morfologică din ce în ce mai complexă, trebuie să ne preocupe în mod serios.

Și apoi, a crea lumi paralele, în care omul actual să se instaleze confortabil, iar nu tragic; spre a uita relativitatea valorilor actuale, iar nu pentru a le resimți gravitatea și durerea; sau a se simți „ușor” în fața destinului, iar nu „omenește, prea omenește” –, este un argument destul de convingător pentru a accepta îndreptăririle literaturii SF. A ști că ceea ce citești este o pură și simplă ficțiune care nu are nici cea mai mică legătură cu realitatea – poate doar o legătură indirectă, prin simbolurile ce le propagă –, este o bună modalitate de a te refugia din fața iureșului cotidian. Universul ce îți este livrat la îndemâna ta imediată, cât și independența cu care poți să te scufunzi în el – sunt avantaje deloc de neglijat.

Iarăși, literatura science-fiction, poate fi por-

tavocea unor avertismente, ale unor semnale ce trebuiesc trase, cu privire la noile pericole care există în această lume ce s-a schimbat dintr-o dată în câțiva zeci de ani.

De asemenea, mai vrem să punctăm câteva avantaje ale literaturii SF, chiar de ar fi să ne repetăm. Ca o primă idee vom spune că trebuie menționată în mod expres ușurința cu care, la Ionuț Caragea, elementele de natură SF sunt integrate în narațiune, provocând un efect de separare de lumea comună, dar și un efect cognitiv expres. Mă refer la chestiuni ca: transferul de memorie, problemele strict de funcționare infinitezimală a conștiinței, utilizarea de substanțe psihotrope, mecanisme chimice neurologice, intervenții de asemenea chimice, dar și fizice pe palierul concret al fiziologiei umane (de ex. funcționarea tiroidei), etc.

Un alt aspect ar fi flexibilitatea noțiunilor de timp și spațiu. Ele sunt dominate de puterea inventivă a unei științe avansate, dar și de „forțele” potențate ale psihicului care, prin diverse tehnici, și-a depășit limitele. Acestea sunt proiectate într-un viitor care poate fi și unul promițător, dar și unul înnegurat de posibilități distructive.

Altă idee valoroasă transferă eterna problemă a binelui și răului într-un cadru SF. Binele se înfruntă cu răul, însă răul este scuzabil, căci a izvorât din suferință - și nu este, deci, de sine stătător (un personaj negativ și-a început odiseea după o experiență nefericită).

Pentru a colora atmosfera romanului, dar și pentru a lansa o explorare morfologică posibilă – ne sunt prezentate diverse ființe care depășesc cadrele obișnuitului sau ale umanului: tot soiul de androizi, șopârle, insecte, negustorii Tzulu, lemuri, clonele, etc. Toate acestea reprezintă lansarea unei încredințări în posibilitățile creatoare ale înșeși *Matricei generatoare universale*, fie că e vorba de aspectul ei sub forma conștiinței și creierului uman care prelucrează și inventează, fie că e vorba de geniul formator al unei vieți extraterestre de sine stătătoare.

O altă idee valoroasă este aceea care supune interogației *identitatea* conștiinței umane. Dacă clonarea aduce în discuție o identitate de bagaj genetic și fizic, altfel se pune problema memoriei clonei – această memorie va diferi de la original la replică. Ori în acest spațiu interval apare faptul că diversitatea, în interiorul universului, nu poate fi niciodată anulată sau transgresată. Nu poate exista o entitate care să nu difere față de alta. Repetiția este imposibilă. Evident, ideea e copleșitor de valoroasă: dumnezeirea e infinită sau nemărginită (cel puțin în diversitatea ei intrinsecă).

Tot ca un avantaj al literaturii SF, dar și al romanului lui Ionuț Caragea, apare dezbaterea unor probleme filosofice ca: liberul-arbitru; necesitatea existenței adevărului; cum am mai spus – lupta dintre bine și rău; problema responsabilității maxime, atât pentru viața proprie, cât și pentru viața cosmosului; dezideratul ca fiecare să se auto-depășească; problema ciclicității generațiilor; problema, cum am mai spus, a identității conștiinței umane, atât identitatea de sine, cât și cea a speciei; ș.a.m.d.

Una peste alta, ca să revenim, chestiunile abordate de Ionuț Caragea în acest roman se integrează perfect în problematica genului, iar rosturile acestui roman sunt bine amplasate în context. Faptul că Ionuț Caragea face figură bună și în acest domeniu, ne dezvăluie un scriitor nu numai polivalent, dar și curajos...

Concurs de debut al Editurii „Caiete Silvane”

manuscrisele pot fi trimise până în 19 februarie 2016

Caiete Silvane, editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj, organizează concursul anual de debut, ediția 2016, cuprinzând următoarele secțiuni: Poezie; Proză; Critică și istorie literară; Eseu.

Manuscrisele, în limba română, participante la concurs vor fi expediate, cel târziu până în 19 februarie 2016, în format electronic (pdf sau doc) pe adresele: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro, sau prin poștă, în format printat, însoțite de varianta în format electronic, la adresa Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Zalău, Piața 1 Decembrie 1918 nr. 11 (cu mențiunea pe plic pentru Concursul de debut al Editurii „Caiete Silvane”).

Manuscrisele trebuie să aibă: cele de poezie, maxim 50 de pagini (format A4, corp de literă 12), cele de proză/ critică literară/ istorie literară, maxim 400.000 de semne, iar cele de eseu maxim 300.000 de semne.

Lucrările declarate câștigătoare (de un juriu format din personalități ale lumii literare) vor fi anunțate la Zilele revistei „Caiete Silvane” (18-20 martie 2016) și vor fi publicate la Editura „Caiete Silvane” până la ediția următoare a Zilelor menționate. Sunt acceptate și manuscrise ale autorilor care au fost incluși anterior în antologii sau au publicat în volume colective.

Premiile concursului constă exclusiv în publicarea volumelor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Relații suplimentare pot fi obținute la telefon 0724570646 sau prin e-mail la adresele: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro.